

УДК 657.37:006.032

Христофорова І.В.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і аудиту
Донецького інституту залізничного транспорту

Марініна А.Ю.
студент
Донецького інституту залізничного транспорту

ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ (МСФЗ) В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

У статті досліджено та систематизовано основні проблеми трансформації національної системи бухгалтерського обліку згідно міжнародних стандартів фінансової звітності. В контексті зазначених проблем запропоновані шляхи їх вирішення. Крім того, охарактеризовано наслідки впровадження міжнародних стандартів на підприємствах України.

Ключові слова: фінансова звітність, міжнародні стандарти фінансової звітності, бухгалтерський облік, міжнародний ринок капіталу, національні стандарти бухгалтерського обліку, інтеграція.

Христофорова И.В., Маринина А.Ю. ВНЕДРЕНИЕ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ (МСФО) В УКРАИНЕ: ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ

В статье исследованы и систематизированы основные проблемы трансформации национальной системы бухгалтерского учёта согласно международным стандартам финансовой отчётности. В контексте обозначенных проблем предложены пути их решения. Кроме того, охарактеризованы последствия внедрения международных стандартов на предприятиях Украины.

Ключевые слова: финансовая отчётность, международные стандарты финансовой отчётности, бухгалтерский учёт, международный рынок капитала, национальные стандарты бухгалтерского учёта, интеграция.

Khrystoforova I.V., Marinina A.Y. IMPLEMENTATION OF INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARDS (IFRS) IN UKRAINE: PROBLEMS AND SOLUTIONS

In the article the main problems of transformation of the accounting report national system according to International Financial Reporting Standards are investigated and systematized. In a context of the ways of their solution are proposed. Besides, consequences of introduction of the international standards at the enterprises of Ukraine are characterized.

Keywords: financial reporting, International Financial Reporting Standards, accounting report, international capital market, national standards of book-keeping, integration.

Постановка проблеми. Одним з найважливіших показників українських підприємств та організацій, що характеризує підприємство і є дуже важливою та невід'ємною часткою для користувачів, є фінансова звітність, яка оформлена за міжнародними стандартами. Все частіше іноземні інвестори чи банки хочуть бачити звітність саме за новими стандартами, але не всі підприємства бажають перейти на них.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями переходу на МСФЗ займається Федерація професійних бухгалтерів та аудиторів України (ФПБАУ), українська консалтингова мережа (УКМ), значний внесок у це питання зробили такі вчені, як Ю.П. Франко, О.О. Яковенчук, О.А. Петраченко, О.М. Діділовський, І.М. Пожаріцька, Г.Н. Новікова.

Постановка проблеми. Мета статті – виявити основні проблеми переходу українських компаній на міжнародні стандарти фінансової звітності та запропонувати шляхи вирішення цих проблем; вивчити позитивні наслідки впровадження МСФЗ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перехід на міжнародні стандарти фінансової звітності – це необхідний елемент ділової культури та управлінського процесу в усьому світі.

Міжнародні стандарти фінансової звітності – це сукупність інформації бухгалтерського обліку, яка призначена для представлення підприємствам та особам, які зацікавлені в результатах діяльності та фінансовим станом складової звітності [3, с. 45].

Вони представляють собою ефективний інструмент підвищення прозорості та зрозумілості інформації, яка розкриває діяльність суб'єктів господарю-

вання, створює базу для визначення доходів і витрат. МСФЗ можна розглядати як інструмент глобалізації економіки та світових господарських зв'язків.

В сучасному світі МСФЗ поступово стають своєрідним ключем до міжнародного ринку капіталу. Якщо компанія має відповідну звітність, то вона отримує відповідний доступ до джерел засобів виробництва, які необхідні для розвитку.

На сьогоднішній день звітність, яка відповідає міжнародним стандартам фінансової звітності, обов'язково надається організаціями та підприємствами, які виходять на фондові біржі [8, с. 145].

Інвестор з Великобританії чи з Франції не зовсім розуміє звітність за національними стандартами. Ці обставини не дають змогу повністю взаємодіяти українським підприємствам на міжнародному рівні, заважають нормальному виходу на зовнішні ринки капіталу та спільній діяльності з різними країнами світу.

Впровадження МСФЗ не українських підприємствах та організаціях сприйняли без ентузіазму. Звідси випливає байдужість застосування МСФЗ до тих пір, поки держава не потребує цього.

Україна працює в напрямку зближення європейського та українського законодавства. Головне місце в цьому зближенні займає адаптація законодавства про аудиторську діяльність, національних стандартів бухгалтерського обліку до європейських міжнародних норм, досягнення прозорості українського бізнесу, а також застосування МСФЗ [4, с. 8].

Україна нещодавно закінчила перехідний період на ринкову економіку, тому їй потрібно визначити ступінь застосування МСФЗ в практичній діяльності підприємств. МСФЗ мають рекомендаційний ха-

рактар і представляють собою міжнародний орієнтир стандартизації та гармонізації фінансової звітності та бухгалтерського обліку в усьому світі.

В умовах інтеграції України до ЄС виникає підвищений інтерес західних інвесторів щодо капіталовкладень в економіку нашої держави. Для залучення іноземних інвестицій впровадження МСФЗ відіграє важливу роль, бо збільшує можливості притоку іноземного капіталу в економіку. Тому українські компанії стикаються з необхідністю представляти результати своєї діяльності згідно міжнародних стандартів. Аналізуючи фінансову звітність підприємства згідно міжнародних стандартів фінансової звітності, інвестор може адекватно оцінити вигоди від капіталовкладень в підприємство, тому що МСФЗ забезпечують прозорість фінансової звітності та результатів діяльності підприємства.

Отже, обов'язковість впровадження МСФЗ підприємствами України обумовлена рядом причин:

- вимога іноземних інвесторів;
- доступ до міжнародних банківських ресурсів;
- отримання інформації нового рівня про фінансове положення компанії, яку національна система звітності не дає.

Впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності супроводжується виникненням ряду проблем:

1) відсутність вимоги стосовно обов'язковості застосування МСФЗ на українських підприємствах;

2) відсутність повного тлумачення та пояснень стосовно заповнення, що приводить до розбіжностей в думках;

3) відсутність кваліфікаційних кадрів, які володіють МСФЗ. Йдеться мова не лише про підготовку звітності, а й про використання і розуміння її. Але зараз головним є досвід, який проявляється у процесі активної праці: чим більше українських компаній будуть використовувати МСФЗ на практиці, тим більше в країні буде з'являтися кваліфікованих спеціалістів [5, с. 178];

4) П(С)БО не відображають усіх підходів до обліку та моделей оцінки статей фінансової звітності, вимог до розкриття інформації, всіх пояснень, які містять міжнародні стандарти фінансової звітності. Наприклад, у МСФЗ є такі стандарти, які в українських стандартах відсутні та навпаки. Один з таких П(С)БО № 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»;

5) необхідність впровадження нової нормативної бази бухгалтерського обліку на національному рівні;

6) бухгалтери на підприємствах ігнорують вимоги стандартів: не нараховуються резерви та забезпечення майбутніх витрат та платежів, не проводяться уцінки активів та дисконтування заборгованості, не розраховується відстрочений податок на прибуток. Ці недоробки перекидують правдивість даних. Звідси випливає дуже оптимістична звітність, але насправді стан більшості таких компаній набагато гірший, ніж написано у звітах;

7) прагнення українських бухгалтерів застосовувати в фінансовому обліку підходи податкового законодавства. Це робиться для скорочення різниць між фінансовим та податковим обліком;

8) виникнення додаткових витрат внаслідок потреби у придбанні нового програмного забезпечення, за допомогою якого складання звітності значно полегшило б роботу персоналу та зменшило можливість допущення помилок;

9) необхідність у зборі додаткової інформації, яку вимагають МСФЗ, і, відповідно, включення до посадових обов'язків працівників підрозділів додаткових функцій;

10) складність окремих стандартів. Наприклад, стандарти МСФЗ, які присвячені відображенню у звітності фінансових інструментів, зокрема вкладень у цінні папери, похідних інструментів, дебіторської та кредиторської заборгованості; активи і зобов'язання мають бути оцінені за справедливою вартістю, що є складним завданням для вітчизняних фахівців;

11) висока вартість підготовки кадрів: при підготовці кадрів підприємство витрачає приблизно від 800\$ до 6\$ тис. і більше. Такі спеціалісти будуть коштувати дорого для підприємства. Держава повинна мотивувати українські підприємства та організації самостійно проводити підготовку кадрів. Таке навчання можна здійснювати за двома напрямками: підготовка молодих спеціалістів та отримання можливості підвищення кваліфікації бухгалтерів зі стажем. Навчання сприяє підвищенню заробітної плати спеціаліста з міжнародною кваліфікацією у 2 рази. Нажаль, українські реалії свідчать про те, що українські компанії та організації зовсім рідко виділяють кошти на навчання та підготовку кадрів і навіть не заохочують робітників, які самостійно навчаються та сертифікуються. Дуже рідко, коли роботодавець може привітати наявність у претендента сертифіката.

В міжнародному стандарті освіти для професійних бухгалтерів на базовому рівні (бакалавр) передбачено отримання необхідних знань з МСФЗ, а це на сьогоднішній день в Україні не реалізується [6].

Все ж таки українські підприємства повинні зрозуміти, що МСФЗ – це нормальні витрати, які необхідні як для зовнішніх, так і для внутрішніх користувачів. Підприємства та організації, які, все ж таки, прийняли рішення про впровадження на підприємстві міжнародних стандартів фінансової звітності, повинні залучати значні ресурси: фінансові, кадрові, консалтингові. Багато компаній втрачають свій інтерес до поставленої задачі, бо хочуть за дуже короткий період часу здійснити підготовку спеціалістів. Найчастіше в таких ситуаціях процес навчання припиняється, бо це неможливо.

В Україні є багато компаній, які проводять курси з навчання та впровадження МСФЗ, такі як агентства з МСФЗ, які надають повний спектр семінарів, тренінгів та сертифікаційних програм з міжнародних стандартів; курси від компанії «Нікланд», «Азімут», а також фірми «Главбух-аудит» та «Контракти-аудит» та інші. У середньому тривалість таких курсів складає від 8 до 10 місяців. Вартість навчання складає від 5 тис. грн. до 8 тис. грн.;

12) складання фінансової звітності за МСФЗ здійснюється одночасно з веденням обліку за національними стандартами. Це значно збільшує навантаження на бухгалтерів компанії чи організації. Така ситуація призводить до відтоку професійних кадрів, а у нових кадрів рівень професійності не завжди вище, ніж у попередніх. При цьому нові кадри встановлюють дуже високі вимоги до заробітної плати;

13) українські бухгалтери звикли до чіткого регламентування облікових рішень та процедур, тому розуміння МСФЗ бухгалтерами нашої країни пов'язано з деякими труднощами, наприклад, широкое використання професійного судження для призначення, оцінки та розкриття інформації у фінансовій звітності. Ця проблема виникає тому, що українських бухгалтерів вчили суворо дотримуватися чітких правил та стандартів;

14) організаційна проблема. Вона складається з з'ясування, хто повинен впроваджувати розроблені та прийняті нормативні акти в повсякденну практи-

ку бухгалтера, та хто повинен нести відповідальність за ефективність цього процесу. Вирішення цієї проблеми пропонує вибір варіанту регулювання бухгалтерського обліку: державного або професійного. При цьому цей вибір залежить від економічної ситуації в країні, соціально-політичної ситуації, національних традицій [7, с. 274];

15) перехід на міжнародні стандарти фінансової звітності також є проблемою для вітчизняних аудиторів, тому що складання звітності за МСФЗ передбачає подальшу її перевірку та отримання аудиторського висновку. Зарубіжні інвестори не дуже довіряють українським аудиторам, тому будуть звертатись до більш великих світових аудиторських компаній, а це, в свою чергу, неминуче збільшує витрати підприємства.

Також на Україні є проблема з органами аудиторського саморегулювання. В країні є багато аудиторів, які підтверджують недостовірну звітність підприємств та організацій. Цю проблему можна вирішити завдяки підвищенню професійної та посадової відповідальності та впровадженню контролю за дотриманням аудиторських стандартів;

16) МСФЗ не регулюють складання звітності громадськими, бюджетними, благодійними та іншими організаціями. Міжнародні стандарти орієнтовані тільки на комерційні підприємства, також вони не призначені для застосування їх на підприємствах малого та середнього бізнесу. Це відбувається через високі витрати на складання звітності за вимогами міжнародних стандартів фінансової звітності. А це, в свою чергу, значно зужує коло його розповсюдження.

Але не тільки Україна має проблеми із впровадженням міжнародних стандартів фінансової звітності. Країни ЄС та інші держави мають також достатньо проблем: навчання або перекваліфікація робітників, недостатнє застосування механізмів примусового складання звітності за МСФЗ, занадто пізній перехід на нові стандарти, велике навантаження на компанії, відсутність у робітників достатніх знань.

Для вирішення вищеперерахованих проблем можна запропонувати деякі рішення на державному рівні:

1) скоординувати дії, які регулюють організацію і методику бухгалтерського обліку та фінансової звітності;

2) перекласти міжнародні стандарти на українську мову;

3) розробити методичні рекомендації з застосування міжнародних стандартів фінансової звітності та бухгалтерського обліку;

4) узгодити П(С)БО та податкове законодавство для формування оптимальної моделі взаємозв'язку систем бухгалтерського та податкового обліку;

5) обов'язково проводити заходи, які направлені на дотримання професійної етики;

6) призначити відповідальних за адаптацію і впровадження стандартів;

7) визначити перелік суб'єктів, які зобов'язані надавати звітність за МСФЗ;

8) вдосконалити первинну облікову документацію, яка б давала можливість максимально використовувати бухгалтерську інформацію для складання фінансової звітності за міжнародними стандартами;

9) сприяти підготовці та підвищенню кваліфікації спеціалістів та здійснювати міжнародне співробітництво в межах міжнародних спеціалізованих організацій.

Незважаючи на проблеми, пов'язані з переходом на МСФЗ, є багато позитивних моментів: звітність, яка складається за МСФЗ, зрозуміла та порівняна в усьому світі; інформація, яка надана в таких звітах, несе значний потенціал для управління та подальшого контролю. В подальшому ряд проблем вирішиться, і це сприятливо вплине на стан українських підприємств.

Наявність звітності за міжнародними стандартами на підприємстві, безумовно, сприятливо впливає на відношення з банками та банківськими організаціями, говорить про високий рівень менеджменту на підприємстві, про серйозне ставлення до ведення бізнесу та подальші перспективи підприємства у майбутньому, високий професіоналізм та кваліфікацію робітників, які працюють на цьому підприємстві. Це дає можливість ефективно розкривати наявні фінансові ризики у суб'єктів звітування, а також впливає на прозорість бізнесу. Така звітність дозволяє адекватно оцінити поточний фінансовий стан підприємства та спрогнозувати перспективи розвитку. Завдяки цьому можна залучити більш дешевий акціонерний або кредитний капітал. МСФЗ дають змогу порозумітися інвестору та емітенту.

Висновок з проведеного дослідження. Проблеми переходу до МСФЗ – це проблеми не тільки Міністерства фінансів України, але й кожного окремого українського підприємства та бухгалтерів. Якщо повністю не контролювати перехід підприємств на МСФЗ на державному рівні, то переходити на нові стандарти підприємства будуть тільки у випадку крайньої необхідності. Але ж необхідно пам'ятати, що міжнародні стандарти фінансової звітності дають змогу:

- за дуже короткий проміжок часу сформувати звітність з високою точністю;
- ефективно та об'єктивно оцінювати фінансовий стан та ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення;
- отримувати компаніям міжнародну репутацію інноватора та серйозного партнера міжнародного рівня.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 № 996-XIV // П(С)БО Нормативна база.
2. Розпорядження КМУ «Про перехід акціонерних товариств на МСФЗ в 2004-2005 р.» від 18.01.2003 № 25-Р // Бухгалтерський облік і аудит. – 2003. – № 3. – С. 100–105.
3. Голов С. Міжнародні стандарти фінансової звітності: удосконалення та застосування // Бухгалтерський облік та аудит. – 2007. – № 11. – С. 43–58.
4. Ніщенко Л. Гармонізація бухгалтерського обліку та фінансової звітності України з міжнародними стандартами // Бухгалтерський облік та аудит. – 2006. – № 9. – С. 6–9.
5. Картузова Т.В. Необхідність переходу України на міжнародні стандарти фінансової звітності // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – № 20.9. – С. 176–179.
6. Перехід українських компаній на МСФЗ без труднощів // EBS. Ulreasing corporate dunamism. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ebskiev.com>.
7. Трачова Д.М. Перехід на міжнародні стандарти обліку та звітності: проблеми на перспективу. / Д.М. Трачова, Л.А. Сахно // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – Мелітополь : «Люкс», 2012. – № 2 (18), том 6. – С. 270–276.
8. Циган Р.М. Перспективи переходу України до міжнародних стандартів фінансової звітності // Вісник ЖДТУ, 2012. – № 1(47) – С. 145–147.